

Міністерство освіти і науки України
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Національна академія правових наук України

**ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО В СИСТЕМІ
МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ЗВ'ЯЗКІВ:
МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ**

Матеріали «круглого столу»

(Харків, 4 грудня 2015 року)

За загальною редакцією *А. П. Гетьмана*

Харків
«Право»
2015

УДК 349.6
ББК 67.307
Е45

*За зміст та якість матеріалів
відповідальність несуть автори публікацій*

Екологічне право в системі міждисциплінарних зв'язків: методологічні засади : матеріали «круглого столу» (Харків, 4 груд. 2015 р.) / за заг. ред. А. П. Гетьмана ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. – Х. : Право, 2015. – 344 с.

ISBN 978-966-458-918-2

Збірник містить тези наукових доповідей учасників «круглого столу», що відбувся у м. Харкові 4 грудня 2015 р.

Розраховане на науковців, фахівців у галузі права, студентів юридичних вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться питаннями екологічного, земельного та аграрного права України.

УДК 349.6
ББК 67.307

© Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого, 2015
ISBN 978-966-458-918-2 © Офортлення. Видавництво «Право», 2015

Лозо Олена Вячеславівна
кандидат юридичних наук, асистент
кафедри екологічного права
Національного юридичного
університету імені Ярослава Мудрого

ЗНАЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ ГРОМАДЯН ДЛЯ ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ

У справі правової охорони навколишнього природного середовища велику роль відіграє екологічна свідомість громадян, якій не приділяється достатньо уваги у нашій державі, що тягне негативні екологічні наслідки. Економічні та політичні інтереси витиснули на другий план проблемні питання охорони довкілля і його складових. Наявне недостатнє розуміння у суспільстві пріоритетів збереження навколишнього природного середовища та переваг сталого розвитку. Катастрофічний вплив на екологічну свідомість громадян мають факти недотримання природоохоронного законодавства представниками органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Законодавство України закріплює імперативні норми щодо охорони довкілля та його структурних елементів. У статті 66 Конституції України міститься положення про те, що кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки. Стаття 12 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» серед екологічних обов'язків громадян закріплює наступні: берегти природу, охороняти, раціонально використовувати її багатства відповідно до вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища; здійснювати діяльність з додержанням вимог екологічної безпеки, інших екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів; не порушувати екологічні права і законні інтереси інших суб'єктів; компенсувати шкоду, заподіяну забрудненням та іншим негативним впливом на навколишнє природне середовище та інші. Встановлюється юридична відповідальність за порушення екологічного законодавства.

Але очевидно, що не варто очікувати належного дотримання вимог законодавства у країні з низьким рівнем екологічної свідомості громадян.

Стаття 7 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» зазначає, що підвищення екологічної культури суспільства і професійна підготовка спеціалістів забезпечуються загальною обов'язковою комплексною освітою та вихованням в галузі охорони навколишнього природного середовища, в тому числі в дошкільних дитячих закладах, в системі загальної середньої, професійної та вищої освіти, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Екологічні знання є обов'язковою кваліфікаційною вимогою для всіх посадових осіб, діяльність яких пов'язана з використанням природних ресурсів та призводить до впливу на стан навколишнього природного середовища. Спеціально визначені вищі та професійні навчальні заклади здійснюють підготовку спеціалістів у галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням суспільних потреб.

Одразу виникає низка питань: 1) наскільки ефективно здійснюється екологічне виховання громадян та чи здійснюється воно взагалі; 2) чи дійсно у всіх посадових осіб у відповідній сфері є достатні екологічні знання; 3) чи використовує держава інтелектуальний потенціал відповідних спеціалістів у повному обсязі з урахуванням нагальних екологічних проблем?

Для підвищення рівня суспільної екологічної свідомості велике значення має Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», який закріплює завдання у цій сфері, серед яких: створення національної інформаційної системи охорони навколишнього природного середовища; збільшення частки екологічної інформації та соціальної реклами природоохоронного спрямування, що регулярно поширюється засобами масової інформації;

створення до 2015 року мережі загальнодержавної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації, що включатиме, зокрема, національну систему кадастрів природних ресурсів, реєстри викидів та перенесення забруднюючих речовин, і до 2020 року — системи управління екологічною інформацією, відповідно до стандартів ЄС;

створення до 2015 року системи екологічного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища; систематичне

інформування про діяльність органів виконавчої влади у цій сфері через офіційні веб-сайти та засоби масової інформації; створення до 2015 року мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо; створення до 2015 року умов для проведення громадської оцінки діяльності органів виконавчої влади, здійснення громадського контролю з питань охорони довкілля;

включення питань формування екологічної культури, екологічної освіти та просвіти в державні цільові, регіональні та місцеві програми розвитку;

розроблення до 2015 року і реалізація Стратегії екологічної освіти з метою сталого розвитку українського суспільства та економіки України.

На нашу думку, забезпечення реального виконання вищевказаних положень буде мати вплив на загальний рівень екологічної свідомості громадян та сприятиме не тільки покращенню екологічної ситуації в державі, а й слугуватиме попередженню погіршення стану довкілля в Україні.

Альтернативою екологічній катастрофі може стати лише екологізація свідомості людей, що передбачає вироблення у кожної людини прагнення до створення та відновлення, а не до знищення всього, що її оточує.

Шарасвська Тетяна Анатоліївна

кандидат юридичних наук, асистент
кафедри екологічного права
юридичного факультету
Київського національного
університету імені Тараса Шевченка

ЕКОЛОГІЧНА І БІОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА: ПРАВОВІ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ

1. На сьогодні все частіше науковцями обговорюються проблеми біологічного забруднення навколишнього природного середовища шляхом привнесення в екосистеми не характерних для них живих організмів, які порушують екологічну рівновагу та можуть негативно впливати на